

Samenvatting

De gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg gaan hun afvalsamenwerking intensiveren. Op afvalgebied wordt tussen de gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul reeds op diverse punten samengewerkt (GR Geul en Maas voor milieuparken / afvalinzameling door Stadsbeheer Maastricht / ad hoc beleidsmatige afstemming).

Ter invulling van nieuw rijksbeleid - Circulaire Economie en Van Afval Naar Grondstof - komen nieuwe uitdagingen op gemeenten af. Die liggen op het vlak van milieudoelstellingen, serviceniveau voor de burgers, kosten en (sociale) werkgelegenheid.

Om effectief invulling te kunnen geven aan die uitdagingen is het wenselijk de samenwerking te intensiveren. Dit voorstel regelt voor 2017 en 2018 een aantal actiepunten om samenwerking te intensiveren en een werkbudget om de samenwerking verder uit te werken. Op basis daarvan kunnen de drie gemeenten in 2018 verdere besluiten over samenwerking op afvalgebied nemen.

Beslispunten

1. De intentie uitspreken om de samenwerking op afvalgebied tussen de gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul te intensiveren.
2. Daartoe in de periode 2017 en 2018 een zestal actiepunten uitwerken (zie paragraaf 3 van dit collegevoorstel).
3. Een samenwerkingsbudget voor de uitwerking ter beschikking stellen voor de jaren 2017 en 2018, ter grootte van totaal € 124.099 (voor de drie gemeenten samen € 160.000; verdeling op inwonertal: Maastricht € 124.099, Meerssen € 19.281, Valkenburg aan de Geul € 16.620).

Besluit Burgemeester en Wethouders d.d. 30 mei 2017:

Conform.

1. Aanleiding

Op de volgende fronten wordt op afvalgebied reeds samengewerkt tussen de gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul:

1. Beheer en exploitatie van vier milieuparken.

Via deelname van de drie gemeenten aan de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Geul en Maas, laatstelijk verlengd met drie jaar, van 2016 tot en met 2018.

2. Afvalinzameling.

Stadsbeheer Maastricht zamelt – op basis van een samenwerkingsovereenkomst – van 2016 tot en met 2018 afval in bij de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul.

3. Afvalbeleid.

Beleidsmatig vindt er – op ad hoc-basis – overleg en zo mogelijk afstemming plaats tussen de drie gemeenten.

Het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Geul en Maas heeft naar aanleiding van een zogenaamde heisessie begin 2016 uitgesproken dat het wenselijk is om de samenwerking op afvalgebied te verbreden en te intensiveren. Dit met name om invulling te geven aan de uitdagingen die het rijksafvalbeleid geeft (Circulaire Economie / VANG-beleid: Van Afval Naar Grondstof).

Een dergelijke verbreding en intensivering dient nog dit jaar tegen het licht gehouden te worden, opdat tijdig voorbereidingen plaats kunnen vinden voor de periode ná 2018 (2018 is het laatste jaar van zowel de GR-regeling, als de samenwerkingsovereenkomst over afvalinzameling).

De wens tot verdere samenwerking past ook bij de bestuurlijk uitgesproken intentie – in het kader van de inzamelcontracten – om in principe te koersen op continuering van samenwerking na 2018.

Het voornemen tot verdere samenwerking op afvalgebied dient uiteraard in het perspectief geplaatst te worden van de actuele ontwikkelingen op het terrein van bestuurlijke samenwerking in Zuid-Limburg.

2. Context

In de genoemde GR-heisessie is geconstateerd dat gemeenten m.b.t. afval op een viertal fronten uitdagingen hebben:

1. Milieudoelstellingen.
2. Service voor de burger.
3. Kosten.
4. (Sociale) werkgelegenheid.

Ad 1. Milieudoelstellingen:

Het Rijk geeft gemeenten een belangrijke rol bij de uitwerking van het beleid voor “Circulaire Economie”. Wat betreft afval is daartoe de rijksnota Van Afval Naar Grondstof (VANG) van belang. Het rijksbeleid is er op gericht om het aantal kg’s restafval per inwoner per jaar te verminderen (maximaal 100 kg in 2020 / maximaal 30 kg in 2025) en het recyclingspercentage van huishoudelijk afval te verhogen (minimaal 75 % in 2020). Om dat te effectueren kunnen gemeenten bestuurs-overeenkomsten sluiten met de Minister voor Infrastructuur en Milieu (Maastricht heeft dat in april 2016 gedaan, Meerssen en Valkenburg aan de Geul in november 2016).

Invulling van dat rijksbeleid zal voor veel gemeenten een behoorlijke inspanning vergen, ook voor gemeenten – zoals de drie GR-gemeenten – die al redelijk ver zijn op dat gebied. Om de doelstellingen te bereiken dient er beleid uitgestippeld te worden en dient er goed nagedacht te worden over uitvoering van dat beleid.

Ad 2. Service voor de burger.

De burger is een belangrijke schakel bij dit proces. Hij is gewend geraakt aan het idee dat de gemeente primair verantwoordelijk is voor het verwijderen van zijn afval. Qua wettelijke zorgplicht (Wet Milieubeheer) klopt dat, maar het ontslaat de burger niet van eigen verantwoordelijkheden: o.a. wat betreft aankoopgedrag, inspanningen t.b.v. afvalscheiding, hergebruik en recycling.

Het is inmiddels gemeengoed om burgers bij overheidstaken vroegtijdig en actief te betrekken en hen, waar relevant, ook uitvoerende verantwoordelijkheden te geven (diverse vormen van burgerparticipatie). Bij de verdere uitwerking van het VANG-beleid is de medewerking van burgers noodzakelijk is, denk bv. aan andere inzamelmethodieken en gedragsveranderingen die nodig zijn. Ervaring leert dat het kweken van draagvlak en het gebruik maken van de kennis en creativiteit van de burger beter werkt dan het van overheidswege opleggen van wijzigingen.

Ad 3. Kosten:

Het hele inzamelsysteem waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn – of dat nu in eigen beheer wordt uitgevoerd, via gemeentelijke samenwerkingsverbanden of d.m.v. uitbesteding aan commerciële partijen – kost geld. En die kosten worden via een apart gemeentelijk belastingstelsel (afvalstoffenheffing) bij de burgers neergelegd.

Het VANG-beleid heeft tot gevolg dat voor gemeenten de oude, “pure” afvalinzameling verder verschuift naar grondstofscheiding en -vermarkting. Op onderdelen worden gemeenten daartoe ook “aangespoord” door rijksregelingen (verpakkingenconvenant, vergoedingen voor kunststofrecycling). Ontwikkeling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zal in veel gevallen een resultante worden van de hoogte van de inzamelkosten (meer aandacht / service voor de diverse grondstoffracties, minder

aandacht / service voor restafval) en de marktwaarde van de diverse grondstoffracties (soms positief, soms negatief).

Ad 4. (Sociale) werkgelegenheid:

Circulaire Economie en meer specifiek het VANG-beleid levert kansen op wat betreft werkgelegenheid. Met name op het gebied van relatief eenvoudige arbeid zullen er – als gevolg van intensievere inzameling, sortering en vermarkting van grondstoffracties - meer arbeidsplaatsen ontstaan. Dit kan zowel over reguliere arbeidsplaatsen gaan, als over gesubsidieerde arbeidsplaatsen. Vanuit de sfeer van de Participatiewet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning kan hierbij aangehaakt worden. Een quick scan uit 2015 gaf aan dat in de recyclingssfeer al sprake is van om en nabij de 500 arbeidsplaatsen in de gemeente Maastricht.

Schaalniveau

Bij de verdere uitwerking van Circulaire Economie en van VANG-beleid zal opereren op diverse schaalniveaus noodzakelijk zijn: deels lokaal, deels regionaal, deels provinciaal, deels landelijk, deels Europees. Een eenduidig schaalniveau is er niet. Dat maakt het overzicht niet bepaald eenvoudig. Flexibiliteit is vereist. De schaalniveaus waarop geacteerd moet worden zijn o.a. afhankelijk van economische en technologische ontwikkelingen, te behalen volumevoordelen / kostenvoordelen en dienstverlening voor de burger. Overigens wordt ook nu al op diverse niveaus gewerkt, zowel qua inzameling, als qua sortering en vermarkting van grondstoffracties.

3. Gewenste situatie

Binnen het werkgebied van de gemeenten Maastricht – Meerssen – Valkenburg aan de Geul is al het nodige gebeurd:

- De drie gemeenten zijn – vergeleken met de gemiddelde Nederlandse gemeente (212 kg) – al een heel eind op weg met het verminderen van de kg's restafval per inwoner per jaar (voorlopige cijfers 2016: Maastricht 114 kg / Meerssen 114 kg / Valkenburg aan de Geul 106 kg).
- De raad van Maastricht heeft in 2016 een nieuw beleidsplan huishoudelijk afval vastgesteld, dat voorziet in invulling van het VANG-beleid. Wat betreft ambities wordt zelfs hoger ingestoken dan het rijksbeleid: voor 2020 wordt geopteerd voor halvering van het aantal kg restafval per inwoner per jaar (van 114 kg naar 57 kg), voor 2030 is de ambitie "Maastricht afvalloos". De jaren 2016 en 2017 worden benut om met intensieve burgerparticipatie (bewonerspanels en pilots) te komen tot "maatwerk" dat gedragen wordt door de burgers en dat een optimale mix biedt voor de afwegingsfactoren Milieu – Service – Kosten - Werkgelegenheid.

Na evaluatie en besluitvorming in 2018 worden de nieuwe inzamelsystemen vanaf 2019 stadsbreed uitgerold.

- Op onderdelen wordt al direct samengewerkt: de gezamenlijke milieuparken van de GR Geul en Maas, met daaraan gekoppeld gezamenlijke vermarkting van diverse grondstoffracties en de afvalinzameling (Stadsbeheer Maastricht verzorgt de afvalinzameling in de drie gemeenten).
- Met de gemeenschappelijke regeling Rd4 (11 gemeenten in het Parkstadgebied en in Heuvelland) wordt op een aantal beleidsmatige en uitvoeringstechnische zaken samenwerking gezocht. Daarbij hoort bv. het aandachtsgebied milieuparken, maar ook zaken als afstemming van beleid en communicatie op VANG-gebied (o.a. de geplande afval-app) en het gezamenlijk aanbesteden van verwerkingscontracten.
- De drie gemeenten maken deel uit van de vereniging Afvalsamenwerking Limburg (ASL), die o.a. Limburg-breed gezorgd heeft voor een aantal gezamenlijke afvalcontracten (restafval, Groente-Fruit- en Tuinafval en verpakkingsmaterialen).

In aanvulling hierop dient echter nog het nodige te gebeuren. Tijdens de heisessie van het GR-bestuur kwam – met het oog op de toekomstige uitdagingen - een aantal belangrijke vragen naar voren:

- Hoe krijgen we zicht op wat er allemaal speelt op het gebied van afval en grondstoffen, zowel vanuit de overheid als vanuit het bedrijfsleven (basiscijfers, inzamelmogelijkheden, sorteermogelijkheden, verwerkingsmogelijkheden, vermarktingsmogelijkheden).
- Waarom zouden we als gemeenten zélf alles wat het VANG-beleid aan gemeenten toedicht moeten oppakken, kunnen we niet beter streven naar PPS-constructies o.i.d.?
- Hoe houden we het beste de grondstoffen in de regio, met het oog op de dreigende grondstoffenschaarste op middellange termijn?
- Op welk schaalniveau(s) kunnen we het beste (gaan) opereren?
- Hoe kunnen we het beste zaken aanpakken, afstemmen en combineren, zodat er op de vier voor gemeenten belangrijke afwegingsfactoren (Milieu – Service – Kosten – Werkgelegenheid) een optimale mix ontstaat?
- Moeten we – o.a. door de kansen die er op werkgelegenheidsgebied ontstaan – deze materie niet in een breder perspectief plaatsen? En daarbij ook, waar nodig, gemeentelijk beleid en gemeentelijke budgetten “ontschotten”?
- Hoe krijgen we, als we beleid hebben, uitvoeringsplannen daarop afgestemd, zodat onze burgers veranderingen op een goede manier voorgeschoteld krijgen en ze daarbij – via burgerparticipatie – actief betrokken worden?
- Hoe kan het beste vorm worden gegeven aan de behoefte van m.n. Meerssen en Valkenburg aan de Geul om “ontzorgd” te worden op het gebied van afval – zowel beleidsmatig als

uitvoeringstechnisch – met behoud van gemeentelijke autonomie en met oog voor lokale accenten?

Naar aanleiding van de heisessie werd door het GR-bestuur gevraagd een uniform collegevoorstel voor de drie deelnemende gemeenten te maken, dat de problematiek beschrijft en tegelijk concrete actiepunten aan de betrokken colleges voorlegt. Dit in het licht van de bestuurlijke behoefte om zicht te krijgen op de toekomstige ontwikkeling in afvalland en specifiek de rol van de GR Geul en Maas daarbij.

In eerste instantie redenerend vanuit het eigen GR-gebied, lijken de volgende concrete actiepunten logisch en wenselijk:

1. BESTUURLIJKE INTENTIE-UITSPRAAK

De drie gemeenten spreken – via dit collegevoorstel - bestuurlijk uit verdere samenwerking op afvalgebied actief na te streven. Dit doen zij zonder gelijk uitspraken te doen over de toekomstige vorm (“vorm volgt inhoud”). De intentie-uitspraak beoogt politieke legitimiteit aan de uitwerking van de samenwerking te geven.

Daarbij spreken de gemeenten ook uit dat zij, naar rato van het inwoneraantal, financiën ter beschikking stellen om in de jaren 2017 en 2018 de samenwerking na 2018 verder te onderzoeken en concreet uit te werken.

2. AFSTEMMEN AFVALBELEID

Idealiter stemmen de gemeenten hun afvalbeleid en hun ambities op elkaar af. Feit is echter dat Meerssen en Valkenburg bestuurlijk uitgesproken hebben de ambities van het rijks-VANG-beleid te volgen, terwijl Maastricht de lat qua ambitie bestuurlijk hoger heeft gelegd (“Maastricht afvalloos in 2030”). Het is uiteraard eigen autonomie van gemeenten om daarin keuzes te maken.

Afgesproken is inmiddels dat Meerssen en Valkenburg aan de Geul ambtelijk meeliften bij de uitwerking van het Maastrichtse afvalbeleidsplan, om te kijken of inzamelmethodieken mogelijk ook in de toekomst in hun gemeenten toepasbaar zijn.

3. DEELNEMEN AAN LANDELIJKE BENCHMARK

In navolging van Maastricht gaan Meerssen en Valkenburg aan de Geul met ingang van 2018 (over het peiljaar 2017) deelnemen aan de landelijke Benchmark Afval, georganiseerd door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en de brancheorganisatie NVRD. Daarmee ontstaat voor de drie gemeenten een onderling vergelijkbare databank met gegevens op het terrein van de prestatiegebieden Milieu –

Service – Kosten – Regievaardigheden (dus drie van de vier eerder genoemde afwegingsfactoren; alleen Werkgelegenheid is niet in de benchmark opgenomen). Tevens ontstaat de mogelijkheid om de afvalprestaties te vergelijken met soortgelijke gemeenten in Nederland. In 2017 zullen Meerssen en Valkenburg aan de Geul bekijken in hoeverre de nu al ter beschikking staande gegevens moeten worden aangevuld met (vooral) financiële gegevens, om in 2018 de Benchmark snel te kunnen uitvoeren.

4. INZICHT IN REGIONALE MOGELIJKHEDEN VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE

Het is wenselijk Circulaire Economie en VANG-beleid zoveel mogelijk in de eigen regio in te vullen: zo blijven grondstoffen lokaal / regionaal behouden en kan via be- en verwerking de regio profiteren van waardecreatie en werkgelegenheid.

In dat kader is het verstandig om inzamel-, sorteer- en verwerkingsactiviteiten en -faciliteiten (zowel publiek als privaat) op rij te zetten. Dit kan in eerste instantie binnen de drie gemeenten, maar nog logischer is het om – via de provincie Limburg – in te zetten op zo'n inventarisatie binnen de regio Zuid-Limburg. Als voorbeeld kan eventueel het "Friese model" dienen: een duurzaamheidsplan voor de provincie Friesland, waarbij dit soort informatie op rij is gezet, inclusief mogelijke / gewenste verbindingen in de regio.

Uiteindelijk kan zo een soort "aanbestedingsdocument" ontstaan, waarin op rij staat hoe het beste binnen de regio invulling gegeven kan worden aan de Circulaire Economie en op welke niveaus daarbij het beste samengewerkt kan worden. Daarbij kan meegenomen worden welke regelaanpassingen (bv. t.a.v. aanbestedingsbeleid) voor verdere uitwerking van de regionale circulaire economie noodzakelijk of wenselijk zijn, uiteraard binnen de geldende wettelijke regels.

5. SAMENWERKINGSOPTIES RD4

De drie gemeenten trekken gezamenlijk op bij de verdere uitwerking van de huidige samenwerkings-opties met Rd4 (Maastricht heeft begin 2015 een intentieverklaring getekend, gericht op samenwerking op afvalgebied met Rd4). Meerssen en Valkenburg aan de Geul nemen daartoe deel aan alle relevante projectgroepen, o.a. wat betreft de regiobrede toegang tot milieuparken en de afval-app.

6. PRAKTISCHE ONTZORGING

Ter invulling van de wens van Meerssen en Valkenburg aan de Geul om zoveel mogelijk ontzorgd te worden qua afvalbeleid en -uitvoering, zetten de gemeenten op rij welke afspraken en/of maatregelen genomen kunnen worden om daar invulling aan te geven, inclusief bijbehorende randvoorwaarden en mogelijkheden voor invulling.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Inulling van Circulaire Economie en VANG-beleid heeft per definitie positieve effecten op duurzaamheid..

5. Effect op de openbare ruimte

Niet van toepassing.

6. Personeel en organisatie

Niet van toepassing

7. Informatiemanagement en automatisering

Niet van toepassing

8. Financiën

Voorgesteld wordt dat de drie gemeenten - voor de jaren 2017 en 2018 - een werkbudget ter beschikking stellen om uitvoering te geven aan de genoemde actiepunten. Daarvoor worden de volgende kosten geraamd, opgeteld voor de twee jaren (in euro's, excl. BTW):

BESTUURLIJKE INTENTIEVERKLARING:	nul
AFSTEMMEN AFVALBELEID	nul
LANDELIJKE BENCHMARK (1 jaar x 3 gemeenten)	5.300
REGIONALE MOGELIJKHEDEN CIRCULAIRE ECONOMIE (raming uitbesteding)	50.000
UITWERKING SAMENWERKING RD4 (gedragsbeïnvloeding, communicatie, etc.)	50.000
PRAKTISCHE ONTZORGING (geraamd werkbudget, o.a. voor inventarisaties en uitwerkingen)	50.000
ONVOORZIEN	4.700
	----- +
TOTAAL	160.000

Per jaar (2017-2018) betekent dat een budget van € 80.000. Als daar de verdeelsleutel per inwonertal op wordt losgelaten, is de verdeling over de drie gemeenten als volgt (totaalbedrag € 160.000 voor twee jaar):

- Maastricht (122.753 inwoners)	€ 124.099
- Meerssen (19.072 inwoners)	€ 19.281
- Valkenburg aan de Geul (16.440 inwoners)	€ 16.620

Het beheer van dit budget ligt bij Maastricht. Uitgaven worden uiteraard besproken in onderling overleg tussen de drie gemeenten.

Het Maastrichtse bedrag van € 124.099 (totaal voor 2017 en 2018) kan gedekt worden uit de afvalbegroting voor 2017 e.v..

9. Aanbestedingen

Waar aan de orde zullen de aanbestedingsregels worden gehanteerd.

10. Participatie tot heden

Niet van toepassing.

11. Voorstel

1. De intentie uitspreken om de samenwerking op afvalgebied tussen de gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul te intensiveren.
2. Daartoe in de periode 2017 en 2018 een zestal actiepunten uitwerken (zie paragraaf 3 van dit collegevoorstel).
3. Een samenwerkingsbudget voor de uitwerking ter beschikking stellen voor de jaren 2017 en 2018, ter grootte van totaal € 124.099 (voor de drie gemeenten samen € 160.000; verdeling op inwonertal: Maastricht € 124.099, Meerssen € 19.281, Valkenburg aan de Geul € 16.620).

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

De colleges van B&W van de drie gemeenten zullen op de hoogte worden gesteld van de voortgang van de actiepunten (op momenten waar bestuurlijk relevante punten te melden zijn).

Ook het bestuur van de GR Geul en Maas, waarin de afval-wethouders van de drie gemeenten zitting hebben, zal worden geïnformeerd over de voortgang (via de reguliere bestuursvergaderingen).